

กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมในบทบรรยายใต้ภาพแฟนซี ในละครเรื่อง วันทอง (2021)

ศิริรัตน์ ณ ระนอง

กมลรัตน์ ศรีหารักษา

ภาควิชาภาษาอังกฤษและภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

e-mails: sirirat.n@arts.tu.ac.th, kamonrat.s@arts.tu.ac.th

บทคัดย่อ

ละครเรื่องวันทอง 2021 ถูกดัดแปลงมาจากวรรณกรรมไทย เรื่องขุนช้าง ขุนแผน ของสุนทรภู่ กวีเอกในสมัยรัตนโกสินทร์ แต่นำมาตีความใหม่ในมุมมองของตัวละครเอกวันทอง โดยมีเนื้อเรื่องที่นำติดตาม ทั้งยังมีประเด็นทางวัฒนธรรมและความเชื่อของไทยโบราณที่น่าสนใจ แฟนละครได้แปลบทบรรยายใต้ภาพเป็นภาษาอังกฤษ หรือที่เรียกว่าแฟนซี ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลุ่มนักแปลที่มีบทบาทในการเผยแพร่งานวรรณกรรมไทยที่ทรงคุณค่าไปสู่ผู้ชมชาวต่างประเทศ งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษาวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทบรรยายใต้ภาพจากละครเรื่องวันทอง โดยทีมนักแปลแฟนซีของเว็บไซต์ Dramacool ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์บทบรรยายใต้ภาพภาษาอังกฤษจำนวน 12 ตอน (จากทั้งหมด 16 ตอน) โดยได้คัดเลือกคำทางวัฒนธรรมจากบทพูดภาษาไทยและเปรียบเทียบกับบทแปลภาษาอังกฤษ แล้วจึงวิเคราะห์ถึงวิธีการแปลและลักษณะเฉพาะของการแปลแบบแฟนซี ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าความแตกต่างระหว่างภาษาไทยและภาษาอังกฤษทำให้ผู้แปลใช้กลวิธีอื่น ๆ แทนการแปลตรงตัว เช่น การหาคำเทียบเคียงในภาษาปลายทาง การใช้คำกว้าง หรือการใช้คำอธิบาย เพื่อให้ผู้ชมได้เห็นภาพ อย่างไรก็ตาม กลวิธีที่ไม่พบเลย คือการสร้างคำใหม่ในภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ ยังพบว่ามีการละไม่แปลคำทางวัฒนธรรมที่ไม่สามารถเทียบเคียงได้อยู่หลายตอน ข้อจำกัดด้านจำนวนคำและเวลาที่ข้อความจะปรากฏเป็นจอภาพอาจมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้กลวิธีการแปลบทบรรยายใต้ภาพที่ผู้แปลแบบแฟนซีได้เลือกใช้ ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อนักแปลแฟนซี

คำสำคัญ: การแปลสื่อสตรีตส์ คำทางวัฒนธรรม การแปลแบบแฟนซี กลวิธีการแปล

Translation Strategies of Cultural Words by Fansubbers in Wanthong (2021)

Sirirat Na Ranong

Kamonrat Sriharuksa

Department of English Language and Linguistics, Faculty of Liberal Arts,

Thammasat University

e-mails: sirirat.n@arts.tu.ac.th , kamonrat.s@arts.tu.ac.th

ABSTRACT

Wanthong (2021) is a Thai period drama adapted from “Khun Chang, Khun Paen”, the classic literature by the Thailand’s best known royal poet, Sunthorn Pu during the Rattanakosin Period. Despite of the reinterpretation, the story depicts unique Thai culture in the ancient time. The series was translated into English by a group of Thai drama fans on the website named Dramacoolfirst.com. Thai fansubbers’ work can help promote the Thai literature and culture in the international audience communities. This study explores strategies used to translate cultural terms in the fansub English subtitles of episodes 1-12 (16 in total). The results show that various strategies are employed to translate cultural terms and low occurrence of direct translation. However, some cultural specific items and expressions were omitted in the translation likely because there is no equivalence in the target language. Moreover, the limited time and space in subtitling might determine the strategies used by fansubbers. The findings contributes to knowledge and research in translation strategies of cultural terms in subtitles.

Keywords: Audiovisual translation, cultural words, fansubbing, translation strategies

บทนำ

งานวรรณกรรมไทยที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อในสังคมสมัยโบราณมักจะปรากฏมีคำทางวัฒนธรรมเป็นจำนวนมาก นักวิชาการด้านการแปลได้ให้นิยามคำว่าวัฒนธรรมและการจัดหมวดหมู่คำทางวัฒนธรรมไว้แตกต่างกัน เช่น เป็นคำที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยมและกฎเกณฑ์ที่แตกต่างกันของกลุ่มคนกลุ่มต่างๆ (Larson, 1984) เป็นวิถีชีวิตและการกระทำที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และเป็นที่ยอมรับจากคนในสังคมที่ใช้ภาษาเดียวกัน (Newmark 1995) Pederson (2005) นิยามคำทางวัฒนธรรมว่าเป็นการอ้างอิงถึงสิ่งที่มีอยู่ในวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ หรือภูมิศาสตร์ของประเทศใดประเทศหนึ่ง โดยอาจไม่มีคำที่ใช้เรียกสิ่งนั้นโดยตรงในภาษาปลายทาง เมื่อพิจารณาขอบเขตของการนิยามและจัดประเภทของคำทางวัฒนธรรม อาจกล่าวได้ว่าคำทางวัฒนธรรมหมายถึงคำที่ใช้อ้างอิงถึงลักษณะทางกายภาพและนิเวศวิทยา คำที่ใช้อธิบายสภาพสังคม เศรษฐกิจการเมือง ความคิด ความเชื่อ ขนบ ชีวิตส่วนตัว รสนิยมความชอบ ศิลปะ ของชนแต่ละกลุ่ม และแสดงถึงลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมแต่ละแห่ง

การแปลคำทางวัฒนธรรมให้สามารถสื่อความหมายได้ถูกต้องครบถ้วนนับเป็นสิ่งท้าทายสำหรับนักแปล Zojer (2011) กล่าวถึงปัญหาในการแปลคำทางวัฒนธรรมในบทบรรยายใต้ภาพไว่ว่านักแปลมักจะประสบปัญหาความไม่สามารถแปลได้ (untranslatability) เมื่อต้นฉบับมีการอ้างอิงคำทางวัฒนธรรมที่เฉพาะเจาะจง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีการแปลบทบรรยายใต้ภาพ เนื่องจากมีเนื้อที่จำกัดบนหน้าจอ และไม่สามารถให้คำอธิบายอื่นๆ เช่น ใส่เชิงอรรถ หรืออธิบายความในบทนำ หรือให้ความหมายเพิ่มเติมไว้ในที่อื่นๆ ได้ ดังนั้น การเลือกกลวิธีการแปลจึงเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะทำให้ผู้แปลสามารถสื่อความหมายได้ครบถ้วน และป้องกันการสูญเสียความหมายด้านการแปล ประเด็นความไม่เท่าเทียมกันระหว่างวัฒนธรรมต้นทางและปลายทาง นั้น Larson (1984) ได้เสนอแนวทางในการแปลไว่ว่าในกรณีที่ภาษาต้นทางและภาษาปลายทางมีคำทางวัฒนธรรมที่ไม่สามารถเทียบเคียงกันได้ ผู้แปลจะแก้ปัญหาได้โดยการอธิบายความ หรือใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่า มาทดแทน มิเช่นนั้น ก็อาจจะคำยืม หรือคำที่มีอยู่ในวัฒนธรรมปลายทาง ที่สามารถเทียบเคียงกับต้นฉบับได้เพื่อมาทดแทน

นักวิชาการด้านการแปลรุ่นหลัง ๆ ได้กำหนดกลวิธีย่อยในการแปลคำทางวัฒนธรรมไว้หลากหลาย (Diaz Cintas & Remael, 2007; Larson, 1984; Newmark, 1995; Tomasszkiewicz, 1993) Tomasszkiewicz (1993) ได้นำเสนอกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมไว้ 8 วิธี คือการละ การแปลแบบตรงตัว การยืม การหาค่าเทียบเคียง การปรับเปลี่ยน การหาค่าบังชี้ เพื่อทดแทนคำทางวัฒนธรรม การใช้คำกว้าง และการให้คำอธิบาย Newmark (1995) ได้นำเสนอกลวิธีเพิ่มเติมจากข้างต้น คือการถ่ายเสียง การออกเสียงใหม่ โดยทำให้ออกเสียงง่ายขึ้นในภาษาปลายทาง การใช้เชิงอรรถ การปรับเปลี่ยน ส่วน Diaz Cintas & Remael (2007) ได้แบ่งประเภทกลวิธีคล้ายๆกับนักวิชาการทั้งสองท่านที่กล่าวไว้ข้างต้น แต่เรียกวิธีการจัดประเภทแตกต่างกันออกไป และเสนอเพิ่มเติมอีก 4 กลวิธี คือ การยืมแบบแปล การสร้างคำใหม่ การขดเชย และการเพิ่ม จากการวิเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการด้านการแปลข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้จัดประเภทของกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมขึ้นใหม่ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการจัดประเภทคำวัฒนธรรมดังนี้

- 1) การละ (Omission) หมายถึงการละ หรือไม่กล่าวถึงคำทางวัฒนธรรม

- 2) การแปลแบบตรงตัว (Literal Translation) หรือการยืมแบบแปล (Calque) หมายถึงการแปลตรงตัวจากต้นฉบับ เป็นภาษาปลายทาง
- 3) การยืม (borrowing) หมายถึงการยืมคำจากภาษาต้นฉบับมาใช้ในภาษาปลายทาง
- 4) การหาคำเทียบเคียง (Equivalence) หมายถึงการแปลที่ภาษาในฉบับแปลสามารถเทียบเคียงกับภาษาต้นทางได้ทั้งในเชิงความหมายและหน้าที่ในเชิงวัฒนธรรม
- 5) การถ่ายเสียง (Transference) หรือการถ่ายเสียงแต่ปรับให้เป็นธรรมชาติในภาษาปลายทาง (Naturalization) หมายถึงการถ่ายเสียงจากภาษาต้นทางเป็นภาษาปลายทาง หรือการออกเสียงใหม่หรือปรับเปลี่ยนให้ออกเสียงง่ายขึ้นในภาษาปลายทาง
- 6) การแปลคำเป็นกลาง (Neutralization) กลวิธีนี้ ผู้แปลจะใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง ซึ่งจะให้อรรถรสได้ไม่เทียบเท่ากับต้นฉบับ
- 7) การใช้คำกว้าง (Generalization) หมายถึง ใช้ความหมายอย่างกว้าง ของวัฒนธรรมปลายทางนั้นๆ
- 8) การให้คำอธิบาย (Explication) หมายถึงการแปลที่ให้คำอธิบายความหมายของคำทางวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจอย่างชัดเจน
- 9) การสร้างคำใหม่ (Lexical Recreation) หมายถึงการสร้างคำใหม่ เพื่อทดแทนคำที่ไม่มีในปลายทาง
- 10) การเพิ่มเติม (Addition) หมายถึงการเพิ่มคำหรือข้อความเพื่อให้เข้าใจต้นฉบับได้มากยิ่งขึ้น

การแปลบทบรรยายใต้ภาพเป็นการแปลบทบรรยายจากภาษาหนึ่งไปอีกภาษาหนึ่งที่ปรากฏในสื่อแบบผสม เช่น ภาพยนตร์ ละครทีวี สารคดี ฯลฯ การแปลบทบรรยายใต้ภาพมีลักษณะแตกต่างจากการแปลงานเขียนเนื่องจากสื่อผสมมีองค์ประกอบที่นอกเหนือจากภาษา เช่น ภาพและเสียง (Audiovisual text) หรือตัวบทที่สื่อสารในรูปแบบผสม (Multimodal text) ผู้แปลจึงควรพิจารณาองค์ประกอบเหล่านั้นเพื่อเลือกสรรสำนวนแปลให้สามารถสื่อความได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติเหมาะสมกับภาพและเสียงที่สะท้อนเรื่องราวในสื่อ นั้น ๆ

การแปลบทบรรยายใต้ภาพมักเป็นการแปลภาษาพูดหรือบทบรรยายในสื่อผสมเช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุ ดิจิทัล ฯลฯ ซึ่งปรากฏเป็นบทบรรยายใต้จอภาพที่มีความยาว 1 – 2 บรรทัด ทั้งนี้ ต้องสอดคล้องกับบทพูดของตัวละครที่ปรากฏในฉากนั้น ๆ นอกจากนี้ การแปลคำพูดหรือบทบรรยายในสื่อผสมต้องคำนึงถึงเจตนาที่สื่อหรือแฝงมาในคำพูดของผู้พูดและองค์ประกอบของภาพเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามผู้แปลบทบรรยายใต้ภาพมักจำเป็นต้องตัดหรือลดความเยิ่นเย้อเมื่อต้องถ่ายทอดความหมายในภาษาพูดออกมาเป็นภาษาเขียน (Gottlieb, 2004) ทั้งยังต้องให้ความยาวของข้อความแปลเหมาะสมกับความเร็วในการอ่านของผู้ชมด้วย ในกรณีที่ตัวละครพูดเร็ว หรือบทสนทนาดำเนินไปอย่างรวดเร็ว นักแปลอาจต้องปรับความให้กระชับลงถึง 50 % เพื่อให้เข้าใจหลักเกณฑ์ 12 ตัวอักษรต่อวินาที (12 cps) และเพื่อให้บทบรรยายมีความยาวจำนวน 2 บรรทัดสามารถปรากฏบนจอได้อย่างน้อย 15 วินาที ด้วยเหตุนี้ผู้แปลบทบรรยายใต้ภาพจึงมักใช้กลวิธี normalization และ explication โดยใช้ถ้อยคำหรือสำนวนมาตรฐาน (standard verbal) ในการถ่ายทอดความหมายคำหรือสำนวนเฉพาะ (non-standard verbal) (Gottlieb, 2004, น.21) เนื่องจากข้อความมักจะสั้นกว่า

แฟนซับ คือ การแปลที่ผู้ชมได้ลงมือแปลและนำเอาบทบรรยายใส่ลงในสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ (Condry, 2010) ในประเทศไทย แฟนซับได้เริ่มปรากฏในช่วงทศวรรษ 2010 โดยเฉพาะ

หลังจากที่ภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ของไทยเป็นที่นิยมในกลุ่มผู้ชมชาวต่างชาติเป็นจำนวนมาก จึงเกิดการเรียกร้องให้มีการแปลบทบรรยายใต้ภาพของละครโทรทัศน์ไทยหลายเรื่องเป็นภาษาอังกฤษและเผยแพร่ทางสื่อดิจิทัลเพื่อให้ผู้ชมชาวต่างชาติสามารถเข้าใจเนื้อหาของละครนั้น ๆ ในระยะหลัง ๆ ผลงานแฟนซับถูกเผยแพร่ออกมาอย่างรวดเร็วโดยที่ระยะหลังจากละครออกอากาศในช่องทางหลักเพียงไม่กี่สัปดาห์ รวมทั้งละครเรื่อง วันทอง ในเว็บไซต์ของ Dramacool เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ปรากฏการณ์แฟนซับนั้นเป็นผลมาจากความก้าวหน้าของวัฒนธรรมและเทคโนโลยีสื่อในยุคดิจิทัลและมีบทบาทในการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยไปสู่ผู้ชมในระดับนานาชาติอีกด้วย

งานวิจัยที่ศึกษาวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมในบทบรรยายใต้ภาพของไทย ได้แก่ กลวิธีการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมที่พบในบทแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ กรณีศึกษาหนังสือเรื่อง “ครูบ้านนอก” โดย คำหมาน คนโค โดย อธิศา งามศรี ซึ่งพบว่า ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลที่หลากหลายและผสมผสานกัน การแปลบทภาพยนตร์เรื่อง “Anger Management” เป็นบทบรรยายภาษาไทย โดย กัลยกร ฉัตรศิริมงคล (2547) พบว่ากลวิธีที่ใช้มากที่สุดได้แก่ การละคำ การแปลเอาความ การใช้อักษรย่อ และการใช้คำที่มีจำนวนตัวอักษรน้อย ทั้งนี้ เพื่อให้บทบรรยายมีจำนวนตัวอักษรน้อยกว่าหรือพอดีกับที่กำหนดและให้ผู้ชมมีเวลาพอที่จะอ่านบทบรรยายได้ครบ ปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ ปัญหาด้านภาษาและวัฒนธรรม ซึ่งปรากฏใน 1) การแปลมุขตลก โดยผู้วิจัยมีวิธีแก้ไข คือ การเล่นคำการเทียบเคียง การตีความ และการใช้คำศัพท์ที่ก่อให้เกิดอารมณ์ขัน และ 2) การแปลคำศัพท์และสำนวน มีวิธีแก้ไข คือ การใช้สำนวนเทียบเคียง การใช้คำแสดง การตีความ และการเติมคำ ส่วนงานวิจัยที่ได้ศึกษาวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมคือ Chaleegul & Na Thaleng, 2019 ที่ได้ศึกษาวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมในหนังสือชื่อ ‘เรื่องของจิน ดารา’ ที่แต่งโดยอุษณา เพลิงธรรม และพบว่า กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมที่พบบ่อยที่สุดคือการแปลตรงตัว รองลงมาคือการแปลแบบอธิบายความ การแปลโดยใช้คำยืม และการแปลโดยใช้คำกว้างกว่า ตามลำดับ ส่วนกลวิธีการแปลที่พบน้อยที่สุดคือ การแปลโดยใช้คำบัญญัติ และการแปลโดยการละ

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมในบทบรรยายใต้ภาพแฟนซับเรื่องวันทอง ตอน 1-12
- 2) เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการแปลแบบแฟนซับในบทบรรยายใต้ภาพแฟนซับเรื่องวันทอง ตอน 1-12

วิธีดำเนินการวิจัย

- 1) ผู้วิจัยดูละครวันทองที่มีบทบรรยายใต้ภาพแฟนซับบนเว็บไซต์ Dramacool จำนวน 12 ตอน (ตอนที่ 1-12)
- 2) ผู้วิจัยจดบันทึกคำทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในคำบรรยายใต้ภาพ โดยบันทึกทั้งคำในภาษาต้นฉบับ (ไทย) และภาษาปลายทาง (อังกฤษ) ตามแนวทฤษฎีของผู้เชี่ยวชาญด้านการแปล
- 3) ผู้วิจัยวิเคราะห์กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมโดยผสมผสานแนวความคิดของผู้เชี่ยวชาญทางด้านการแปลคำทางวัฒนธรรม และการแปลบทบรรยายใต้ภาพ

4) ผู้วิจัยวิเคราะห์และจัดประเภทกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรม และตรวจสอบความถูกต้องของการจัดประเภทโดยผู้วิจัยร่วม

5) ผู้วิจัยนำเสนอตัวอย่างการแปลที่น่าสนใจที่พบในการแปลแบบแฟนซี้ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยเลือกตัวอย่างที่น่าสนใจมาอธิบาย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) ละครเรื่องวันทอง จำนวน 12 ตอน การคัดเลือก 12 ตอนเนื่องจากการแปลแบบแฟนซี้ ผู้แปลจะค่อยๆ ทยอยแปลละคร ตามเวลาที่ตนสะดวก จึงไม่ได้แปลทั้ง 16 ตอนพร้อมกันทีเดียว

2) กรอบแนวคิดเรื่องประเภทของคำทางวัฒนธรรมของนิวมาร์ค (2010) เพื่อใช้ในการคัดเลือกคำทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยมาวิเคราะห์

3) กรอบแนวคิดเรื่องกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมของ Newmark (1995) และ Diaz Cintas & Remael (2007) เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์กลวิธีการแปล

4. แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคำที่เลือกมา และการวิเคราะห์กลวิธีการแปลที่ใช้

ผลการวิจัย

คำถามวิจัยที่ 1 กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมในบทบรรยายได้ภาพแฟนซี้เรื่อง วันทอง ตอนที่ 1-12 จากการวิเคราะห์พบว่า ผู้แปลได้เลือกใช้กลวิธีการแปลทั้งหมด 9 วิธี จากทั้งหมด 10 วิธี ดังต่อไปนี้

1) การละ (Omission)

ต้นฉบับ	ฉบับแปล	คำอธิบาย
อยู่ในชะลอม		ผู้แปลเลือกที่จะไม่แปลบุพพทวลี “อยู่ในชะลอม” ซึ่งอาจจะมาจากสาเหตุที่ว่าคำว่าชะลอม เป็นคำเฉพาะทางวัฒนธรรม ที่อ้างอิงภาษาถิ่นของประเภทละคร

2) การแปลแบบตรงตัว (Literal Translation)

ต้นฉบับ	ฉบับแปล	คำอธิบาย
(ซื่อตรงถึงเพียงนี้) ถ้าเขาเผามะระให้เอ็ง กิน เอ็งก็คงต้องบอก ว่าหวาน	If she grills bitter melon for you, you would say it is sweet for sure.	จะเห็นได้ว่าผู้พูด คือออกญาโณได้เปรียบเทียบว่าขุน ช้างหล่งนางวันทองจนไม่ลืมหูลืมตา และผู้แปลเลือกที่จะ แปลความเปรียบในภาษาไทยแบบตรงไปตรงมา ดังต้นฉบับ ข้างต้น

ผีเสื้อนางไม้	Wood fairy and a ghost	“ผีเสื้อนางไม้” เป็นคำประสม อันเกิดจากการรวมคำว่า ผีเสื้อ และนางไม้ คำว่า ผี กับนาง มีความหมายคล้ายคลึงกัน ส่วน “นางไม้” มีความหมายเฉพาะคือ ผู้หญิงที่ถือกันว่าสิงอยู่ตามต้นไม้ใหญ่ คำว่า wooden fairy ใช้แทนนางไม้ และ ghost แทนผีเสื้อ
---------------	------------------------	--

3) การยืม (Borrowing) และการยืมแปล (Calque)

ต้นฉบับ	ฉบับแปล	คำอธิบาย
กุมารทอง	Golden baby	กุมารทอง หมายถึง เด็กที่เลี้ยงไว้ใช้งาน ในเรื่องนี้ กุมารทองเป็นบุตรทหารตายทั้งกลม และได้นำมาทำพิธีปลุกเสก ผู้แปลเลือกแปลว่ากุมารทองโดยการยืมแปล (Calque) คือแปลคำว่ากุมารว่า baby และทองว่า Golden

4) การหาคำเทียบเคียง (Equivalence)

ผู้แปลหาคำเทียบเคียงซึ่งมีความหมายและหน้าที่ใกล้เคียงในภาษาอังกฤษมาแทนในบทแปล ตัวอย่างเช่น คำที่แสดงมาตรวัด ที่ใช้กันในสมัยโบราณ คำเรียกขาน คำเปรียบเปรย หรือพืชพรรณบางชนิดที่เป็นของไทย

ต้นฉบับ	ฉบับแปล	คำอธิบาย
30 ชั่ง	70 dollars	ราคาของสิ่งของในหน่วยวัดในสมัยโบราณของไทย ที่เรียกว่า ชั่ง จึงใช้การแปลแบบเทียบเคียง โดยใช้คำว่า ดอลลาร์ ซึ่งมีความหมาย และหน้าที่ใกล้เคียงกัน
เงินทอง มันเป็นของหายาก รู้หรือไม่	Money does not grow on trees	ผู้แปลเลือกแปลสำนวนภาษาไทย โดยการหาสำนวนเทียบเคียงในภาษาอังกฤษมาทดแทน และหลีกเลี่ยงการแปลแบบตรงตัว

ตัวอย่างอื่น ๆ เช่น เหล้ากลั่น - brandy รากตำลึง - ivy gourd root หมาหวงก้าง - a dog in a manger
ปุโรหิต - priest หุ่นพยนต์- effigy

5) การถ่ายเสียง (Transference)

ผู้แปลยังใช้วิธีการถ่ายเสียงคำบางคำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคำเรียกขาน ซึ่งหมายรวมถึง ชื่อ คำเรียกญาติ ยศ คำบอกอาชีพหรือตำแหน่ง วลีแสดงความรู้สึก คำนำหน้านาม และคำลงท้าย และคำที่ใช้แสดงยศตำแหน่ง เช่น ขุน หมื่น พระ

ต้นฉบับ	ฉบับแปล	คำอธิบาย
เสือเม่น	Sua Men	คำว่า เสือ นอกจากจะเป็นคำเรียกสัตว์แล้ว ยังเป็นคำเรียกโจร ในที่นี้ ตัวละครเรียกชายที่ชื่อเม่น ว่า เสือเม่น ผู้แปลได้เลือกถ่ายเสียงคำดังกล่าว เป็น Sua Men
ขุนพิทักษ์	Khun Pitak	คำว่า ขุน หมายถึงบรรดาศักดิ์ของข้าราชการที่รองจากหลวง ผู้แปลใช้การถ่ายเสียงในการถ่ายทอดคำเรียกขานนี้

ตัวอย่างอื่น ๆ เช่น ออกญามราช - Okyayommarat

6) การใช้คำเป็นกลาง (Neutralization)

บทสนทนาหลายๆ ตอนในเรื่องวันทองนั้น ตัวละครแต่ละตัวได้ใช้สำนวนโวหารในภาษาไทยที่แสดงให้เห็นความเปรียบต่างๆ แต่ในการแปล ผู้แปลมักจะเลือกสำนวนโวหารที่มีความหมายเป็นกลาง ทำให้รสชาตของฉบับแปลมีความหมายไม่ทัดเทียมกับต้นฉบับ

ต้นฉบับ	ฉบับแปล	คำอธิบาย
เถียงคำไม่ตกปาก	Good at dispute	“เถียงคำไม่ตกปาก” ในภาษาไทย มีความหมายว่า ได้เถียงแบบไม่หยุดไม่หย่อน มีนัยยะเชิงลบ ในฉบับแปล ผู้แปลเลือกแปลว่า Good at dispute ซึ่งหมายความว่ามีความสามารถในการโต้เถียง ซึ่งมีนัยยะเชิงบวกหรือลบก็ได้
“แล้วมันงการอะไรของมึง”	And what is it to you	สำนวน “แล้วมันงการอะไรของมึง” มีความหมายว่าอย่ามายุ่งเรื่องของผู้อื่น ไม่ใช่เรื่องของตน ในที่นี้ ผู้แปลเลือกใช้คำว่า “And what is it to you” ซึ่งมีความหมายคล้ายคลึงกัน แต่มีระดับความสุภาพมากกว่าในฉบับภาษาไทย

ตัวอย่างอื่น ๆ ได้แก่ ยาผีบอก - Homemade medicine

7) การใช้คำกว้าง (Generalisation)

ผู้แปลนิยมการแปลแบบใช้คำกว้าง เพื่ออ้างถึงคำทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะในภาษาไทย ไม่สามารถหาคำทดแทน หรืออธิบายได้ในภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะการอ้างถึงพวงภูตผีต่าง ๆ ตามความเชื่อในวัฒนธรรมไทย เช่นแปลคำว่า นางพราย ซึ่งใช้อ้างถึงผีผู้หญิงที่ตายท้องกลม โดยใช้คำ ว่า ghosts

ต้นฉบับ	ฉบับแปล	คำอธิบาย
วางยาสั่ง	poisoned	วางยาสั่ง แปลว่า สิ่งของอย่างหนึ่งที่ผู้ทำได้นำมาโรยไว้ในอาหารหรือน้ำดื่ม รวมทั้งของกินอย่างอื่น แล้วกำหนดด้วยคาถาอาคมให้ผู้กินต้องมึนเป็นไปต่างๆ นานา ร้ายแรงที่สุดคือตาย คำว่า วางยาสั่ง ไม่เหมือนการวางยาพิษ เนื่องจากมีการนำคาถาอาคมมาเกี่ยวข้องด้วย

พอมดหมอผี	wizard	พอมดหมอผี หมายถึงบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเวทมนต์คาถาและสามารถใช้เพื่อทำให้เกิดผลบางอย่าง มักจะเกี่ยวข้องกับการทำให้เกิดอันตราย เป็นเรื่องที่มึนงง เชื่อว่าทำหน้าที่เกี่ยวกับการสมสู่ทางเพศ กินเนื้อมนุษย์ กินทารก และซากศพ ทำให้พืชผลเสียหาย สัตว์เลี้ยงล้มตาย ทำให้คนบาดเจ็บและถึงแก่ความตาย และยังแปลงตัวเป็นสัตว์ต่างๆได้ ส่วนคำว่า wizard หมายถึง a man who is <u>believed to have magical powers</u> and who uses them to <u>harm</u> or <u>help</u> other <u>people</u> จะเห็นได้ว่าคำว่า wizard มีความหมายกว้างกว่าคำว่าพอมดหมอผี เพราะมีความหมายแฝงทั้งในเชิงบวก และเชิงลบ
-----------	--------	--

ตัวอย่างอื่น ๆ ได้แก่คำว่า สไบ – cloth และ ผ้าเช็ดหน้าหมา – handkerchief

8) การใช้คำอธิบาย (Explication)

ต้นฉบับ	ฉบับแปล	คำอธิบาย
หมอผีเสกภาพนิมิต	let sharman cast a spell that showed vision of you	ผู้แปลพยายามอธิบายคำว่า เสกภาพนิมิต ซึ่งหมายถึงการสร้างภาพลวงตาให้เห็นเสมือนเป็นของจริง ด้วยการอธิบาย
จีนแสด	Chinese doctor	คำว่าจีนแสด หมายถึง ครู หรือหมอ ซึ่งเป็นคำยืมมาจากจีน ผู้แปลเลือกอธิบายโดยใช้คำว่า Chinese เพื่อขยายความว่าเป็นคำที่มาจากวัฒนธรรมจีน

ตัวอย่างอื่น ๆ ได้แก่ ท้าวจตุโลกบาลทั้ง 4- The earth god from north, east, west, south และ ใคร่เอาลูกสาวมาซัดดอก - present my daughter in exchange for the debt

9) การเพิ่ม (Addition)

ต้นฉบับ	ฉบับแปล	คำอธิบาย
น้ำปรุงจากแขกมัวร์	rose perfume from the Moors	น้ำปรุง หมายถึง น้ำหอมแบบไทยที่สกัดมาจากหัวน้ำหอม โดยทั่วไปไม่ได้ระบุว่าทำมาจากดอกกุหลาบ ผู้แปลเพิ่มข้อความว่าเป็น rose perfume เนื่องจากน้ำกุหลาบเป็นสินค้าที่มีชื่อของพวกแขกมัวร์

โดยสรุปแล้ว จะเห็นได้ว่า กลวิธีที่ใช้ในการแปลคำทางวัฒนธรรมในเรื่องวันทอง มีทั้งหมด 9 วิธี จากทั้งหมด 10 วิธี โดยกลวิธีที่ไม่ได้ใช้คือการละไม่แปล ส่วนกลวิธีที่พบบ่อยที่สุด คือการหาคำเทียบเคียง การใช้คำกว้าง ส่วนกลวิธีที่หายากที่สุด จะใช้กับการเปลี่ยนชื่อเฉพาะเท่านั้น กลวิธีที่พบน้อยที่สุด คือการเพิ่ม เนื่องจากการแปลบทบรรยายได้ภาพมีข้อจำกัดทางด้านจำนวนคำที่ปรากฏบนหน้าจอ

คำถามวิจัยที่ 2 การวิเคราะห์การแปลแบบแฟนซึบ

แม้ว่าผู้แปลแบบแฟนซึบจะไม่ใช่เป็นนักแปลอาชีพ แต่สามารถแปลทภาพยนตร์ได้ภาพเพื่อให้ผู้ชมรับชมได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว อย่างไรก็ตามจากการที่ได้ประเมินการแปลแบบแฟนซึบ ผู้วิจัยสามารถตั้งข้อสังเกตได้ดังนี้

1) เนื่องจากการแปลโดยผู้ชม จึงอาจเกิดการละไม่แปลและความไม่เข้าใจคำทางวัฒนธรรมบางคำ เช่น คำว่า เหล็กขนันผีพรายตายทั้งกลม ผู้แปลอาจจะเข้าใจว่า คือเหล็กขนาน จึงแปลออกมาว่า parallel iron ในความเป็นจริงนั้น หมายถึง เหล็กที่ใช้สะกดผี มักทำจากเหล็กที่สับหรือใช้เชียวเถาผ่านศพ แล้วนำมาตัดเป็นท่อนๆ ติเป็นรูปตะปู และปลุกด้วยเวทมนตร์คาถาอาคม

2) การรักษามาตรฐานเรื่องจำนวนคำบนหน้าจอ และเวลาที่ข้อความจะปรากฏอยู่บนหน้าจอ จะเห็นได้ว่าการแปลทบรรยายได้ภาพโดยนักแปลมืออาชีพ จะพยายามรักษามาตรฐานในประเด็นนี้ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถติดตามเนื้อเรื่องได้อย่างไม่ติดขัด อย่างไรก็ตาม ในการแปลแบบแฟนซึบ บทแปลบางครั้งมีความยาวกว่า และปรากฏอยู่บนหน้าจอน้อยกว่า 15 วินาที ทำให้ผู้อ่านไม่สามารถอ่านบทบรรยายได้ทัน

3) ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลที่หลากหลาย และมีการผสมผสานกลวิธีหลายวิธีเข้าด้วยกันเพื่อช่วยให้ผู้ชมเข้าใจตัวบท เช่น การแปลคำว่า เรืออีโปง ว่า arrow boat from the palm ผู้แปลได้ใช้กลวิธี 2 กลวิธีในการแปล คือการหาคำเทียบเคียงและการอธิบายเพิ่ม กล่าวคือ เรืออีโปงหมายถึง เรือชุดชนิดหนึ่ง ยาวประมาณ 1 วา ทำจากโคนต้นตาลผ่าซีก ในที่นี้ ผู้แปลพยายามเทียบเคียง เรืออีโปง กับ Arrow boat ในภาษาอังกฤษ ซึ่งอันที่จริงมีลักษณะแตกต่างกัน และเพิ่มคำอธิบายว่าทำมาจากต้นตาล

สรุปผลและอภิปรายผล

จะเห็นได้ว่าผู้แปลใช้กลวิธีในการแปลทั้งหมด 9 กลวิธี จากทั้งหมด 10 กลวิธี กลวิธีที่พบบ่อยคือ การใช้คำกว้าง การใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง และการแปลตรงตัว ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ Gottlieb (2004) ได้กล่าวไว้ ว่าผู้แปลมักใช้คำหรือสำนวนมาตรฐาน เพื่อถ่ายทอดคำหรือสำนวนเฉพาะ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaleegul & Na Thalang (2019) ที่พบว่ากลวิธีการแปลที่ใช้บ่อยในการแปลคำทางวัฒนธรรม คือการใช้คำกว้าง และการแปลตรงตัว สำหรับกลวิธีที่ไม่พบว่าผู้แปลได้นำมาใช้คือการสร้างคำใหม่ หรือการละคำ ประเด็นที่แตกต่างคือ Chaleegul & Na Thalang (2019) พบว่าการใช้การแปลโดยการอธิบายความเป็นหนึ่งในกลวิธีหลักที่ผู้แปลเรื่องจิน ดารา เลือกใช้ อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างนี้อาจจะเกิดขึ้นได้เนื่องจากเรื่องของจิน ดารา เป็นงานเขียนประเภทร้อยแก้ว ส่วนวันทองเป็นบทบรรยายได้ภาพ ที่มีข้อจำกัดเรื่องจำนวนคำบนหน้าจอ จึงทำให้ผู้แปลไม่สามารถใช้กลวิธีอธิบายความได้ อีกประเด็นหนึ่งที่มีความน่าสนใจคือกลวิธีการแปลโดยใช้การสร้างคำใหม่ หรือศัพท์บัญญัติ เป็นกลวิธีที่ไม่นิยมใช้ อาจจะเป็นไปได้เป็นการแปลจากภาษาแม่เป็นภาษาต่างประเทศ จึงทำให้ผู้แปลไม่เลือกสร้างคำใหม่ เพราะอาจจะทำให้ผู้อ่านไม่เข้าใจเนื้อหาได้

ข้อเสนอแนะ

- 1) การแปลบทบรรยายใต้ภาพ นักแปลควรใช้กลวิธีที่หลากหลายและคำนึงถึงการสื่อความหมายเป็นสำคัญ จึงไม่ควรแปลตรงตัวเพื่อให้ผู้ชมซึ่งมีภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้เข้าใจและเข้าถึงความหมายเชิงวัฒนธรรมของไทยได้ใกล้เคียงที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้
- 2) ผู้แปลควรคำนึงถึงผู้แปลบทบรรยายใต้ภาพยังต้องคำนึงถึงความยาวของข้อความแปลเนื่องจากข้อจำกัดด้านพื้นที่และเวลาที่ส่งผลต่อความเร็วในการอ่านบทบรรยายของผู้ชม ผู้แปลจึงต้องเลือกคำหรือสำนวนที่กระชับแต่ไม่ทำให้สูญเสียความหมาย แต่หากเลือกกลวิธีอธิบายความก็อาจทำให้ข้อความยาวเกินไป นอกจากนี้หากเป็นแผนผังก็อาจมีความเร่งรีบเพื่อให้ทันต่อการเผยแพร่ อาจทำให้การแปลเกิดความคลาดเคลื่อนหรือผิดพลาดได้ ผู้แปลจึงควรเพิ่มความรอบคอบในการแปล
- 3) การดำเนินงานวิจัยคำแปลทางวัฒนธรรมในบทบรรยายใต้ภาพครั้งต่อไปควรวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างมากขึ้นจากบทบรรยายใต้ภาพของละครหรือภาพยนตร์หลายเรื่อง โดยกลุ่มนักแปลที่หลากหลายมากขึ้นเพื่อให้ได้จำนวนคำทางวัฒนธรรมหลากหลายชนิดและสามารถวิเคราะห์รูปแบบกลวิธีการแปลได้อย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กัลยากร ฉัตรศิริมงคล. (2547). การแปลบทภาพยนตร์เรื่อง "ANGER MANAGEMENT" เป็นบทบรรยาย
ภาษาไทย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. ศิลปศาสตร์ (ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา)
มหาวิทยาลัยมหิดล สืบค้นจาก <http://www.thaithesis.org/detail.php?id=1202547000068>
- จิรนุช ทองอ้อย. (2560). การแปลบทบรรยายใต้ภาพของภาพยนตร์เรื่อง เล มิเซราบล์ (Les Miserables).
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษและภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สืบค้นจาก
http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2017/TU_2017_5706034039_8889_8222.pdf
- อริสา งามศรี. (2560). กลวิธีการแปลค และวลีทางวัฒนธรรมที่พบในบทแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ
กรณีศึกษาหนังสือเรื่อง "ครูบ้านนอก" โดย ค หนาน คนไค. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาอังกฤษและภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สืบค้นจาก
http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2017/TU_2017_5406034164_8883_8369.pdf
- Chaleegul, W. & Nathalang, S. (2019). กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ
กรณีศึกษาเรื่อง เรื่องของจัน ดารา แต่งโดย อุษณา เฟื่องธรรม. Vacana Journal of Language and
Linguistics. Vol.7, No.1. 1-20. สืบค้นจาก
<http://rs.mfu.ac.th/ojs/index.php/vacana/issue/view/23>
- Diaz-Cintas, J.& Remael, A. (2007). Audio-visual Translation: Subtitling. Manchester: St.
Jerome Publishing.
- Gottlieb, H. (2004). Subtitles and international Anglification. Nordic Journal of English
Studies, 3(1), 219–230. DOI: <http://doi.org/10.35360/njes.32>

- Newmark, P. (1995). **A textbook of translation**. New York: Prentice Hall International.
- Larson, M. (1984). **Meaning-Based Translation: A Guide to Cross-Language Equivalence**.
Landam: University Press of America.
- Pedersen, J. (2005). **How is culture rendered in subtitles**. In H. Gerzymisch-
Arbogast, S. Nauert (Eds.). *Challenges of Multidimensional Translation*.
Proceedings of the MuTra Conference in Saarbrücken, Germany, 2–6 May (2005),
pp. 113-129.
- Sukwises, A. (2019). **The Analysis of Translation Techniques Used in English Subtitle of
Bhuppae Sanniwas (Love Destiny)**. Proceedings. International Journal of Business
Tourism and Applied Science.
- Tomaszkiewicz, T. (2001) Transfert des références culturelles dans les sous-titres filmiques. In
Y. Gambier, H. Gottlieb (Eds.), **(Multi) Media Translation**
- Wongseree, Thandao (2017) **Understanding Thai fansubbing: collaboration in fan
Communities translating a Korean TV show**. PhD thesis, Dublin City University.
Retrieved from [http://doras.dcu.ie/22113/1/PhD_Thesis_Wongseree_13211894_11-
2017.pdf](http://doras.dcu.ie/22113/1/PhD_Thesis_Wongseree_13211894_11-2017.pdf)
- Zoer, H. (2011). Cultural references in subtitles A measuring device for interculturality? *Babel:*
Revue Internationale de la Traduction, 57(4), 394-413.